הלכה · משנה תורה · מפרשים · מלאכת שלמה · ספר שופטים

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

רבי שלמה חכים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

רבי שלמה חכים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-תורה-הלכות-סנהדרין-והעונשין-המסורין-להם/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ז 4
פרק ז 7
הלכה ג 7
פרק יא 9
הלכה ו 9
פרק כה 10
הלכה ה 10

פרק ב

הלכה ז

בית דין של ג' וכו' וכובשים את יצרם עד שלא יהיה להם שום גנאי ולא שם רע וכו'. שאלה. מעשה שהיה כך היה בראובן שרצו לפוסלו ממנוי שהיה באומרם שהוא מקל בדת משה ואינו מתפלל תפלה בעונתה וכל שכן שאינו הולך לבית הכנסת להתפלל מההיא דפסק הרב מגן גבורים בסי' י' באומרם שכל מ"ש הרב ז"ל שם כולהו איתנהו ביה ביתר שאת ויצא כתב יד אחד ושתף שם לשמעון שהוא ג"כ פסול מסיבת הנזכרת ולעת כזאת לא נודע מי כתבו ושם כתוב ששה ת"ח ישבו על המבוכה זאת ועיינו בהם ועלתה הסכמתם לפוסלם לראובן ושמעון הנזכר כפי פסק הרב מגן גבורים ועל זה רוע התרועעה ארץ כשיצא הכתב יד זה ואמר שמעון מרוב כעסו מי הם הששה ת"ח שכתבו עלי שאני פסול מלהיות ממונה על סיבת הנזכרת ואפי' אם הוא דלביש מדא במדאו אני עושה שיכוהו אלף מכות ועוד רעה חולה של יום המחרת ת"ח אחד הולך בתומו בשוק שמע אומרים לו אתה הוא מהששה ת"ח שעשיתם הפסק מפסול הממונים תזמין למכות והת"ח מצטער הרבה על חילול התורה בפרהסיא וזלגו עיניו דמעות.

ומעתה יש מהת"ח שתובעים עלבונה של תורה באומרם שעשה חילול התורה במה שאמר שאפילו אם יהיה שלבוש חלוקה דרבנן אכות אותו אלף מכות דמה לו בחלוקו דרבנן כדי לבזות אותם בהכאה ושיהיה מפורסם למי שהוא המכה שהוא לת"ח ולא זכר את ה' ולתורתו וכל שכן שדברים אלו אמרם בפני בעלי בתים בפרהסייא ועל הכל שהיה לו לתור ולדרוש אם אמת הדבר ששום ת"ח עשה פסק עליו או על חבירו כאשר נראה האמת ששום ת"ח לא דבר עליו ולא העלהו בזכרונו כמו שנתברר אח"כ בירור גמור ששום ת"ח לא עשה שום פסק כי אם רננו על ראובן שנמצא בו על מה לחושדו יורנו המורה דעתו בזה.

תשובה לא ידעתי במה נסתפק השואל אי מהא דכתב מהרא"ש הלוי ז"ל סי' ח' והביאו מרן החבי"ב ז"ל ביו"ד סימן של"ד הגהת הטור אות צ"ז וז"ל המרים יד לחכם ואוחז בבגדיו חייב נידוי מהר"ש הלוי ובנדון דידן לא מרים יד איכא ולא אחיזת בגדיו איכא כי אם אמר להכותו בבגדיו ואדם יראה לעינים דהתם איכא בזוי טפי ומצינן למימר דדוקא התם הוא דכתב הרב שחייב נידוי אבל בנדון דידן דלא עשה מעשה הוא פטור זה אינו שהרי כתב המבי"ט בח"א סי' ל"א וז"ל על שנים שהיו נושאים ונותנים בדברי תורה עלה דההיא דרב פפא ולערב בכדי שיעשו שאחד מהם אמר לערב יו"ט ב' והב' אמר כי ר"ת היה מפרשו למוצאי יו"ט ומי שירצה להחמיר כדבריו יחמיר והשיב ראובן

בכעס תאמר למי שהוא אוסר שילך וישתה מים קרים או יין ישן וכו' כתב הרב ז"ל אבל מה שאני חייב להודיע ולהוכיח באמרי פי הוא על מה שכעס ובא לכלל טעות לבזות יקר תפארת דברי ר"ת באומרו תאמר לו שילך וישתה מים קרים וכו' כי אלו הדברים הם דרך בזיון נגד חכם אחד שבדור וכל שכן נגד ר"ת והנני צעיר וקטון שחכמי ישראל בדורינו זה גם עם היותי מחזיק את עצמי שאני קשה קצת לכעוס ונוח לרצות אילו היו מדברים עלי אלו הדברים הייתי כועס ונוטר למי שאמרו כל שכן לדבר דברים אלו נגד הגדול בדורינו זה ואין צריך לומר נגד ר"ת ואין ספק שזהו בכלל מבזה ת"ח שהוא מכלל הכ"ד דברים שמנדים עליהם וכמ"ש הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פ"ו וכו' ולכן ראוי ומחוייב למי שדבר כך שיחוש לנפשו וינהוג נזיפה בעצמו ויכבד וישב בביתו לפחות יום אחד וכו' יעו"ש.

ורואה אני שהדברים ק"ו ומה התם שלא אמר שרוצה להכותו למי שמחמיר ולא אמר להכותו אפי' שלובש מדא שהוא חלוקא דרבנן אלא דבר בלשון נסתר והדברים עצמן אינן דברים כל כך בזיון כיון שאמרן בכעס נעשו הדברים בזיון לת"ח והצריכו הרב ז"ל כפרה הכא שהדברים עצמן דברי בזוי הם ואמרן בכעס בפני בעלי בתים להכות נדיבים על לא חמס בכפיהם ק"ו ובודאי שאם היה הדבר בא בפני הרב ז"ל לא היה מספיק לו בזה והיה מחייבו יותר ויותר.

וכתב דלא דמי נדון דידן לנדון הרב ז"ל דנדון הרב היה (ששמעון) [שראובן] קפץ וכעס מאליו על מה שא"ל שר"ת פי' למוצאי יום טוב שני ואמר שילך וישתה מים קרים או יין ישן אבל בנדון דידן שנמצא כתוב עליו כאותו שכתב הרב מגן גבורים מה שאינו לפי האמת שכל העם מכירים בו ככשר וכתוב עליו שהוא פסול לממונה ועל זה כי יחם לבבו דבר מה שדבר אין להענישו. אמת שכך היה נראה לכאורה אבל מה נעשה בא לכלל כעס בא לכלל טעות שהרי היה לו לידע אם אמת הדבר שיצאו דברים אלו מתחת שום תלמיד חכם וכמו שאמר לו חבירו שאין להאמין ששום תלמיד חכם כותב כן וכמו שכן נראה שהוא האמת ואף אם באולי היה שום תלמיד חכם כותב כן אז היינו נכנסים בסלע המחלוקת שהביא מרן החבי"ב ז"ל שם באות ק"ח וז"ל יש שלמדו מדברי הריב"ש בסימן ס"א ורט"ז שת"ח שהתחיל לחרף לעם הארץ וביזהו העם הארץ אינו חייב נידוי כיון שת"ח היה פוטר מים ובעל משפטי שמואל סי' צ"ח האריך בזה הרבה והעלה דלענין ליטרא דדהבא אין קונסין אותו אבל נידוי חייב וכו' יעויין שם.

אבל בנדון דידן שכולו שקר ששום ת"ח לא כיוונו עליו ולא עלה בשום אחד אפילו במחשבה כמו שנתברר ועל האמת שאדם יראה לעינים שאינו מסוג זה כלל מה לו

עליהם ואם לסטים כבשו דרך לתלות בוקי סריקי בת"ח לכתוב כתב ידו מה שלא היה מעולם מה יעשה הת"ח ואף אם הוא שוגג שחשב להת"ח דבאמת כתבו הכי ומשום הכי דבר מה שדבר מכל מקום כבר כתב הרב משפטי שמואל בסי' קט"ז והביאו מרן החבי"ב ז"ל שם באות ק"ו וז"ל המבזה תלמיד חכם אפי' שוגג חייב נידוי ממ"ש סימן קט"ז יעו"ש.

ואף שמהרשד"ם ז"ל ביו"ד סימן ר"ג כתב שאם היה שוגג דאין להענישו והביא ראיה לדבריו ממ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות שבועות שהשומע הזכרת ה' לבטלה שחייב לנדותו והיינו דוקא כשהתרו בו שאז הוי מזיד וכו' וק"ו השתא לכבוד שמים צריך שנדע שהוא מזיד כל שכן בכבוד בשר ודם וכו' יעו"ש ונאמר ג"כ בנדון דידן שהוא פטור מכל מקום כבר הקשה עליו מהר"ש הלוי ז"ל והביאו הרב פני משה בח"ב סימן כ"ח מההיא דפ' זה בורר (סנהדרין דף כ"ו) מעובדא דהנהו קבוראי דקבור מיתנא ביום טוב ראשון שמתינהו רב פפא ופסלינהו לעדות ורב הונא אכשורינהו ופריך והא רשעים נינהו ומשני קא סבר מצוה קא עבידנא והדר פריך והא משמתינן להו ופירש"י ז"ל משמתינן להו בראשונה וחוזרים ושונים בעברה ומשני קא סבר כפרה קא עבדין לן רבנן ומותר לחלל יום טוב משום מצוה והשב בנידוי משום כפרה עד כאן. הרי דבלא התראה שמותי משמתינן להו דאי בהתרו שלא יחללו היאך חוזרים בהו וטועין כיון דהתרו קודם ותירץ הרב ז"ל וז"ל והנראה לענ"ד דשאני התם דמסתמא ידעי ביום טוב ראשון אסור. אלא דלגבי מת טעו וכהאי גוונא הוה ליה לחקור ולמידע אם יכולים לחלל עד כאן יעו"ש.

ולפי דברי הרב ז"ל תורה יוצאה דבנדון דידן כולי עלמא ידעי דאסור לבזות תלמיד חכם והטעות היה דכיון דנגעו בכבודו מותר לומר עליהם כל מה שיעלה בדעתו ולא כן היה הענין אם כן הדר דינא להנהו קבוראי שהטעות היה שמותר לחללו אפילו הכי שמתינהו רב פפא והכי נמי הכא אפילו לדעת מהרשד"ם ז"ל וכל שכן למ"ש הרב מהר"ש הלוי ז"ל וז"ל ומ"מ לענין דינא של מהרשד"ם ז"ל נראה לחלק ולומר דאע"ג דבהזכרת ה' לא משמתינן ליה אם לא שיתרו לו קודם הקורא לחבירו עבד דנתכוון לבזותו ומשום בזיון הוא דקראו אפילו דמצי לתרץ דיבוריה דעבד עברי הוא דקאמר ליה וכו' כהאי גוונא משמתינן ליה בלא התראה וראיה מדברי השלטי הגבורים וכו' יעו"ש ואף גם מה שרצה לתרץ הרב פני משה בסימן ס"ט לדעת מהרשד"ם ז"ל להההיא דהנהו קבוראי יעו"ש ועיין בס' לשון ערומים דף ל"ז מה שהקשה עליו דבנדון דידן נמי כבר ראו כמה פעמים עונש המבזה ת"ח אפי' לדעת מהרשד"ם נמי אפשר דחייב.

והנה לתרץ לדעת מהרשד"ם ז"ל עובדא דהנהו קבוראי נראה לענ"ד דאפשר לומר עם

מה שיש לדקדק בלישנא דש"ס דאמר הנהו קבוראי ולא אמר הנהו אנשי דקברו מיתנא או סתם הנהו דקברו מיתנא וכדמסיק בשמייהו קבוראי משמע שהיה אומנותם כך כל ימות השנה ובכן כי איתרמי להו שמת ביום טוב ראשון קברוהו כמעשהו בחול ולא השגיחו באיסור יום טוב ואמטו להכי שמתינהו בלא התראה דאחזו עובדייהו דחול וכל כי האי הו"ל למידע ואילו הטעות הוה באופן אחר הוה צריך התראה וכדברי מהרשד"ם ז"ל זה נראה על צד הדוחק ומ"מ דינו של מהרשד"ם ז"ל רבים לוחמים עליו וכמ"ש בספרי הפוסקים.

איך שיהיה נמצא לפי הרב המבי"ט בנדון דידן לא גרע מאילו אמר להם שישתו מים קרים דכיון שאמרם בכעס שהוא ביזוי כמבואר לעיל וכל שכן בנדון דידן שהדברים עצמם הם מכוערים ואמרן גם כן בכעס ועשו פירות שאחרים תפסו דרכו ואמרו לת"ח רשום כמו כן ונתחלל כבוד התורה לעין כל דודאי שהוא חייב אלא שצריך להודיע שאפי' שנגע בכבוד ת"ח הרבה כבר הביא מרן החבי"ב ז"ל שם הגהת הטור אות ק"ט משם המבי"ט ז"ל בח"ג סימן צ"ז וז"ל ביזה ב' או ג' חכמים אין מנדין אותו על כל חכם וחכם אלא כיון שנתנדה על ביזוי הגדול שבהם קם ליה בדרבה מיניה ואם הם שוין צריך להודיעו בעת הטלת הנידוי כי על כולם נתנדה עד כאן וכמו כן צריכים אנו להודיע שאם ירצו להעלים עין בענין זה מאיזה סיבה שיהיה ושלא ירבה המחלוקת כבר השמיענו הרב משפטי שמואל והביאו מרן החבי"ב ז"ל שם באות ק"ח וז"ל אם לא נדוהו בי"ד למבזה את החכם הוא מנודה מאליו עד כאן ומעתה משום ואהבת לרעך כמוך צריכים גירי דיליה ואוהביו להודיע מה שחטא והוא יקבל עליו לעשות מה שהדין נותן והוא רחום יכפר עון.

פרק ז

הלכה ג

וכן מי שנתחייב לחבירו שבועה בבית דין ואמר ליה דור לי בחיי ראשך והפטר או וכו'.

הנה דעת רבינו נראה שכל (זה) [זמן] שלא נשבע עדיין יכול לחזור בו מדכתב ונשבע וכו' דמשמע דאם לא נשבע עדיין אף כי נגמר הדין יכול לחזור בו דנגמר הדין לא הוי אלא כשנשבע וכמו שהוכיח הטור ז"ל והוא כדעת ר"ת שהביאו התוספות בריש פ' המפקיד ובפרק יש נוחלין ובפרק שבועת הדיינים (שבועות דף ל"ט) יעו"ש ורש"י ז"ל פירש וז"ל פוטרין אותו מיד ואין משהין אותו כאן שלא יחזור ועל כרחו ישלם מיד שקבל עליו בבי"ד עד כאן וכונתו מבוארת שאם שהה בבי"ד יכול לחזור ולישבע ולפיכך אם משהין

אותו כאן שאז אינו יודע לחזור בו.

איברא דדעת הרא"ש ז"ל נראה לכאורה דסבירא ליה כרבינו שכתב בפרק זה בורר (סנהדרין דף כ"ג) וז"ל והאי דדור לי בחיי ראשך אחר גמר דין היינו אחר שנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור בו והא דפרק יש נוחלין עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך אתה מכרת לי רצונך השבע וטול נשבע ואין יכול לחזור בו גרסינן ונשבע אינו יכול לחזור אבל בעוד שלא נשבע יכול לחזור דמיירי דלא שייך ביה פסק דין בעוד שלא עושה מעשה הוי כלפני גמר דין וכו' ומתוך פי' רש"י דהתם משמע דאחר שיצא מלפני בי"ד אינו יכול לחזור בו ומה שקבל עליו בפני בית דין ונפטר מלפניהם בלא חזרה הוי כגמר דין ומסתברא הכי ע"כ הרי דהוצרך לשבש הגירסא ולגרוס ונשבע.

אמנם לפי מ"ש לבסוף אין אנו צריכים לשבש הגירסא ושפיר גרסינן ונשבע היכא שיצא מבית דין וכן הסכים בפ' שבועת הדיינים (שבועות דף ל"ט) שאחר שהביא דברי רש"י כתב וז"ל וההיא דפ' יש נוחלין עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור משמע דוקא נשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור לעולם הילכך גרסינן נשבע אינו יכול לחזור בו ומיירי כשיצא מבית דין ע"כ הרי שהסכים לדברי רש"י.

ונמצא לפי זה לדעת רבינו ור"ת אף שיצא מבית דין כל זמן שלא נשבע יכול לחזור בו ולדעת רש"י והרא"ש ז"ל אם יצא מבית דין אינו יכול לחזור בו ואף שכתבו התוס' בפרק המפקיד דשוב חזר בו ר"ת כבר כתב מרן בית יוסף בסימן כ"ב סעי' ו' וזה לשונו כדבריו הראשונים עיקר דאתו כדעת הרא"ש ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל וכו' ובסוף דבריו כתב וז"ל ואני כתבתי לעיל דכדברי הרמב"ם ז"ל עיקר דהרא"ש ז"ל נמי הכי ס"ל עכ"ל.

אלא דמ"ש דדברי ר"ת אתו כדעת הרא"ש ז"ל ושדעת רבינו נמי הכי ס"ל וכן נמי מ"ש לקמן דהרא"ש ז"ל נמי הכי ס"ל כדעת רבינו דברי תימה הם דהא לפי מ"ש דעת הרא"ש ז"ל הוא כדעת רש"י ורבינו כר"ת וכעין שאלתנו הקשה מהר"מ מלובלין סימן קי"ג ומהר"א די בוטון ז"ל הביאם מרן החבי"ב מהדורא בתרא הגהת ב"י אות י"ג יעו"ש והוא ז"ל תירץ דמרן ב"י סבירא ליה דבאומר השבע והפטר לכו"ע בין לרש"י והרא"ש ז"ל בין לרבינו ור"ת אם לא קנו מידו כל זמן שלא נשבע יכול לחזור בו במידי דלא שייך ביה פסק דין בעוד שלא נעשה המעשה הוי כלפני גזר דין אבל במי שנתחייב שבועה בבי"ד ואומר איני נשבע אלא אשלם בהא פליגי דלדעת רש"י והרא"ש ז"ל כל שיצא מבי"ד אע"פ שלא שילם אינו יכול לחזור בו ולדעת רבינו ור"ת כל זמן שלא שילם יכול לחזור בו יעו"ש באורך ושכן תירץ הרב ב"ח ז"ל.

ואנא חכים ולא בחכמה לא אדע שכול במה שהשוה כולם כאחד בנשבע וטול או השבע

והפטר דכל שלא נשבע יכול לחזור כיון שתלה התנאי באחר דאם כדבריו ז"ל מאי קשיא ליה להרא"ש ז"ל בפרק שבועת הדיינים מהא דפ' יש נוחלין עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי דגרסינן ונשבע דמשמע דאי הוה קודם שנשבע יכול לחזור לעולם וכו' ומאי קושיא לימא דהכי הוי קושטא דמילתא דהיינו טעמא דכיון שתלה התנאי באחר כל זמן שלא נשבע יכול לחזור בו ואף כי יצא מבית דין ומה מקום לשבש הגירסא וכמו כן נמי מה שהקשה מהא דאמרינן איני נשבע פוטרין אותו מיד יעו"ש ומאי קושיא התם שאני דכיון שאמר איני נשבע נתחייב בתשלומין ותו לא מצי לחזור משא"כ הכא וכעת דברי מרן צריכים לי עיון.

וראיתי להרב משנה למלך ז"ל שכתב וז"ל כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כלל כ"ו סי' ח' מי שקבל עליו דין אחד ונגמר הדין אינו יכול לחזור בהם אע"פ ששניהם מתרצים בכך ע"כ. ודברי הרב אינם מובנים לי דאם שניהם מתרצים למה אינו יכול לחזור בהם ואדם רשאי בשלו ומה כח בי"ד יפה וכו' ואפשר עוד לפרש דנפק"מ אם היה חב לאחרים בחזרתם שכבר הקנו לו זכותם לאחרים או לאיש אשר לו נושה ואין לנו פרעון אלא זה ומאד קיצר הרב אם כונתו בדרכים הללו יעו"ש.

ולענ"ד לא זכיתי להבין דבריו דאיך לא שת לבו למ"ש מרן בסימן הנזכר מחודש ו' שהביא תשובה זאת בסי' (י') [ח'] והקשה עליו כמו שהקשה הוא ז"ל ותירץ שני תירוצים ובתירוץ בתרא כתב וז"ל ועיין לעיל דהבעל דין קאי ואינם יכולים לחזור בהם ולעמוד בפני בי"ד אחר ומפני כבוד הדין הראשון וזה נראה יותר עכ"ל וכן תירץ הרב ב"ח ז"ל ועיין ש"ך סק"ח.

פרק יא

הלכה ו

דיני ממונות וכן הטומאות וכן הטהרות וכו'. עיין במרן כ"מ ז"ל שכתב שכך היתה הגירסא בברייתא יעו"ש. וראיתי למרן החבי"ב ז"ל בחו"מ סי' י"ח הגהות ב"י אות ו' שצידד בדעת רבינו וז"ל ואפשר שסובר דדוקא בתלמיד דלגמריה דרב צריך ולסבריה לא צריך נמנה בשנים אבל בתלמיד דלגמריה ולסבריה צריך מונין להם כאחד. ולפי זה לא פסק הרמב"ם ז"ל עם רש"י ז"ל והראב"ד והמרדכי ז"ל אלא בגירסת הברייתא אבל לענין הדין כולם שוין וכו' יעו"ש.

ולענ"ד אחרי המחילה רבה לא זכיתי להבין דבריו דאם כן היכי משני הש"ס דברייתא מיירי דלגמריה ולסבריה צריך וכן כתב רבינו לקמן כיון דרישא דברייתא דקתני נמנים

לשנים מיירי דלגמריה צריך ולא לסבריה ואם נאמר דסיפא דוקא מיירי דלגמריה צריך ולסבריה גם כן צריך ורש"י מיירי דלגמריה צריך ולא לסבריה לברייתא גופא תיקשי דאמאי חילק לדיני ממונות מדיני נפשות כיון שדינם שוין שאם לגמריה ולסבריה צריך אין נימנים אלא לאחד ואי לסבריה לא צריך נמנים לשנים עוד כתב הרב ז"ל דאפשר לאידך גיסא וכו' ומ"מ בתלמיד דלגמריה צריך ולסבריה לא צריך לא מצינו בפירוש מי שיאמר דנמנים לאחד אדרבא מצינו למרדכי בפירוש דנמנים לשנים ויש לנו ליחס סברא זו לרש"י ולהראב"ד ז"ל יעו"ש ולא ידעתי מי הוא שיחלוק בזה דהא אפילו בדיני נפשות אמרינן דנמנים לשנים וכל שכן בדיני ממונות ודוק.

פרק כה

הלכה ה

אסור לנהוג קלות בשליח בי"ד והרי השליח נאמן כשנים לענין הנידוי שאם אמר פלוני הקלני וכו' משמתין אותו וכו'. וכל המצער שליח בי"ד יש לבי"ד להכותו וכו'. וכתב מרן ז"ל בכ"מ וז"ל ויש לתמוה דכיון דאמר פלוני הקלני משמתין אותו מאי רבותיה דרב מנגיד למאן דמצער שליח בי"ד הא שמתא דחמירא מנגידא מחייב ושמא י"ל שמלבד השמתא הוה מנגיד וכו' ועוד י"ל שפלוני הקלני לא נקט לה לענין השמתא אלא לענין שהוא נאמן כשנים ע"כ. וראיתי למהרימ"ט ז"ל ביו"ד סי' פ"ט שדחה ב' התירוצים וז"ל וזה לא יתכן חדא דאמאי מחמרינן במבזה שליח בי"ד יותר ממבזה בי"ד עצמו דבנידוי סגי ליה ועוד דא"כ במה בא רב נחמן לתפוס לר' יהודה שנידהו דא"ל ולנגדיה מר מנגד והרי הנגידא תוספת על הנידוי הוא ור"י פיחת לו מאונסו ועד שהשיבו דחמירא מיניה עבדיה ליה והלא הקל מעליו ונגרע מערכו עכ"ל.

ולענ"ד נראה לומר דאי משום הא איכא למימר דבהא פליגי דרב נחמן הוה ס"ל דהא דרב מנגיד היינו מלקות לחוד דומיא דהנך ולא שמתא וחדית ליה ר' יהודה דאינו כן אלא תרתי חייב ואנא דחמירא מיניה עבדי ליה והביאו לרבינו עד הלום לפרש כן בש"ס דקדוק הלשון באומרו דחמירא מיניה עבדי ליה ולא קאמר חמירא מיניה. אלא משמע דבתרתי חייב והוא עשה החומרא מהם זה נראה להליץ בעד מרן ז"ל.

עוד הקשה הרב בחי' שם בקידושין דף ע' מהש"ס וז"ל ומאי דגריס רש"י א"ל ר"נ שילקהו ולא שינדהו וא"ל ר"י דעדיפא מיניה עבידנא קשה דמי התיר לו להחמיר עליו ולהטיל עליו חומר נידוי דחמירא כדאמרינן מימנו אנגידא ולא מימנו אשמתא וההוא גברא לא מחיל עלבונו דלדידיה נגידא עדיפא ליה וי"ל דה"ק ראוי היה להענישו בחומרא

הימנה והמניה ר"נ ולא חקר את פיו עוד ע"כ. והנה מ"ש ראוי היה להענישו בחומרא הימנה היינו לומר על שביזה לו ולזה לא חקר את פיו מה עשה על שהיה ראוי יותר ממלקות דמשום הכי לא סגי ליה במלקות ושמתיה כי המניה ליה רב נחמן לר' יהודה. והוצרכתי לזה לפי שראיתי למרן החבי"ב ז"ל ביו"ד סי' של"ד הגהת ב"י אות פ"א שהקשה על תירוץ זה וז"ל ולא ירדתי לסוף דעתו של הרב רבינו ז"ל דאם ר"ל דר"י העלים מר"נ שלא נדוהו זה אי אפשר דודאי ההוא גברא כד אזל לגביה ר"נ למיקבל עליה דר"י ודאי דא"ל דשמתיה (ר"נ) [דר"נ] שאל ליה אמאי שמתיה להההוא גברא ועוד כי מרן גופיה העלים מה תשובה השיב למה שהחמיר עליו סוף דבר השגתי לא זכיתי להבין דברי רבינו ע"כ. ולפי הנראה הוא שהרב ז"ל הבין בדברי מהרימ"ט שכונתו לומר דהמניה ר"נ לר"י ולא חקר את פיו בעונש שהחמיר עליו ולזה הרבה להשיב עליו אמנם לא כן אנכי עמדי שמ"ש הרב והמניה ר"נ ולא חקר את פיו היינו לומר שלא שאל מה עשה עד שהיה ראוי יותר ממלקות ומשו"ה שמתיה זה הוא שלא שאל והוא סיבת (האונ') [העונש] כן נ"ל לדעת הרב ז"ל בבירור.

והסמ"ע בחו"מ סי' ח' ס"ק כ"ג כתב וז"ל והמצערו יש רשות לבי"ד להכות ופירוש כשיש עדים שמצערו מעין אותו מעשה אבל אין עדים אין השליח נאמן להכותו ע"פ וכו' יעו"ש. והקשה הרב ט"ז וז"ל וקשה לי א"כ מאי פריך בגמ' ר"נ לר"י ולינגדיה מר דילמא לא היו שם עדים ואינו נאמן השליח בי"ד למלקות ע"כ. ואחרי המחילה רבה לא זכיתי להבין דבריו דהא ההיא עובדא היה בבית טבחם וא"ל הב לי בישרא וא"ל נטר עד דשקיל לשמעיה דר' יהודה וא"ל מאן רב יהודה וא"ל לר"י וכו' הרי שהיו שם עדים ואמרו לר"י ואמטו להכי מנגד כיון דאיכא עדים וצ"ע.

עוד הקשה הרב ז"ל למרן בתירוץ ב' במ"ש שלא הזכיר רבינו פלוני הקלני אלא נאמנות דשליח אבל לא משמתינן ליה וכו' דבסוגייא משמע דמשמתינן יעו"ש. להא נמי אמינא דאי משום הא לא אירייא דאיכא למימר דרבינו ס"ל כמ"ש התוס' ביבמות דף נ"ב דמאי דשמתיה ר"י להההוא גברא משום דביזה את ר' יהודה יעו"ש אבל מאן דמצער שליח בי"ד אינו חייב כי אם מלקות אלא אי איכא לאקשויי הוא מה שפסק בהל' תלמוד תורה דפסק שם להדיא דמבזה שליח בי"ד אינו חייב נידוי וכמו שהקשה מהרימ"ט ז"ל ביו"ד סי' כ"ט יעו"ש ועיין בס' לשון ערומים דף ל"ו ע"ד ודוק.